

ЯК АМЕРИКАНЦІ БЮДЖЕТ КОНТРОЛЮЮТЬ

Робота з бюджетами в американських штатах не припиняється ніколи. Судіть самі: в той час, коли ми в Україні закінчуємо новорічні та різдвяні свята, у Каліфорнії, наприклад, губернатор вже подає до Законодавчих зборів штату проект бюджету на новий фінансовий рік, який розпочинається у них 1 липня.

Населення штату має можливість цілорічно контролювати виконання бюджету і крім цього, у першій половині року – приймати участь в обговоренні проекту нового бюджету.

Отже, 10 січня губернатор штату озвучує проект, який йому готували, починаючи з 9 липня попереднього року, тобто через тиждень з лишком після старту попереднього бюджетного періоду. І аж до 15 червня, дня затвердження бюджету, триває п'ятимісячний марафон верстки головного фінансового документу штату. В комітетах і підкомісіях тривають жаркі дебати по відсотках на освіту, охорону здоров'я, соціальні видатки та інші статті. У січні-лютому з бюджетним законопроектом працюють парламентарі бюджетного комітету і формують бюджетну пропозицію (до двохсот сторінок). Березень - квітень проект бюджету обговорюється в підкомітетах та комітетах по темах і повертається у бюджетний комітет. У цей час і окремі громадяни, і групи громадян можуть висловлювати свої побажання зустрівшись з членами законодавчих зборів штату особисто, написати їм листа або ж зателефонувати чи залишити свої коментарі на відповідному сайті. 14 травня губернатор зобов'язаний озвучити громаді оновлений прогнозований рівень доходів на наступний фінансовий рік. І ось тут розпочинається етап проведення публічних слухань. Такі слухання транслюються по місцевим телевізійним каналам, тож виборці мають можливість бачити і чути точки зору своїх парламентарів, а також приймати участь у обговоренні. Під час публічних слухань мають бути погоджені всі спірні питання, тому губернатор виступає медіатором (переговорником) у тих ситуаціях, де місцеві парламентарі не змогли знайти спільного рішення.

Після голосування за річний бюджет у губернатора штату є 12 робочих днів, аби завізувати його. Для прикладу, об'єм цього документу досягає 1 300 сторінок. Губернатор може не погодитися з деякими пунктами і накласти вето. У ці дні американці мають змогу зателефонувати чи відправити листа губернатору, якщо вважають, що парламентарі не дослухалися до їхніх пропозицій. Подолати губернаторське вето парламентарі можуть 2/3 своїх голосів, але практика майже не пам'ятає таких випадків.

Контролювати виконання місцевих бюджетів американці мають змогу он-лайн, через мережу Інтернет. Ось, приміром, два лінки з міського сайту Чикаго, за якими знаходиться оперативна інформація по міському бюджету 2014 року: <https://data.cityofchicago.org/Administration-Finance/Budget-2014-Budget-Ordinance-Positions-and-Salarie/etzw-ycze> і ще один: <https://data.cityofchicago.org/Administration-Finance/Budget-2014-Budget-Ordinance-Appropriations/ub6s-xy6e>. Також читачі можуть зайти на сайт міста Балтимор і подивитися розподіл бюджету аж до видатків на різні департаменти і зарплатню посадовців: <http://ca.baltimorecity.gov/flexpaper/index.php?mode=v&d=2015%20Preliminary%20Budget%20Book#viewer>.

Саме в рамках проекту «Створення і впровадження державної системи контролю за коштами «Відкритий бюджет» ми прагнемо до такої ж відкритості місцевих бюджетів.

А тепер про те, наскільки американцям цікаво приймати участь у формуванні місцевих бюджетів. Опитування, проведене у штаті Північна Кароліна, показало, що звичайні американці

більше переймаються місцевими бюджетами, ніж бюджетом країни, тому що саме на рівні штатів виділяються кошти на забезпечення соціальних питань. Також з'ясувалося, що мешканці великих міст менше переживають за формування бюджетів, у той час як жителі невеликих населених пунктів обговорюють бюджети навіть під час зустрічей зі своїми парламентарями за склянкою чаю чи кави.

Найбільше пропозицій від американців надходить по питанням податків, освіти та соціальних виплат.

Інформація підготовлена в рамках проекту «Створення і впровадження державної системи контролю за коштами «Відкритий бюджет». Виконавцем проекту є ГО «Центр політичних студій та аналітики». Проект фінансується Європейським Союзом. Регіональний партнер проекту у Вінницькій області – ГО «Філософія Серця», медіа-партнер - ВОГО «Громадська студія».